ANGAJAREA RĂSPUNDERII REPUBLICII MOLDOVA PENTRU ÎNCĂLCAREA ARTICOLULUI 2 DIN CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

Veronica POZNEACOVA,
Facultatea de Drept

CZU: 341.231.14:342.721(478) e-mail: veronicapozneacova@gmail.com

Dreptul la viaţă este unul esenţial în sistemul drepturilor şi libertăţilor fundamentale, apărate prin izvoare de drept internaţional şi naţional. [1, p. 32]Viața unei persoane este plasată în vârful ierarhiei valorilor biosociale. Aceasta reprezintă baza tuturor drepturilor fundamentale ale omului, [2, p. 24-27]fără dreptul la viața celelalte drepturi fiind lipsite de esență și conținut.

Dreptul la viță este reglementat de art. 2 din CEDO, [3] fiind unul din drepturile fundamentale prevăzute de Convenție. CtEDO constată încălcarea dreptului la viața sub aspect material, în cazul în care reprezentanții autorităților omoară o persoană. Încălcarea sub aspect procedural se rezumă la neinvestigarea deceselor, care au avut loc în circumstanțele suspecte.

În ultimii ani numărul încălcărilor art. 2 sub aspect material și cel procedural constate de CtEDO în cauzele contra Republicii Moldova (RM) este în creștere, ceea ce arată, pe de o parte nerealizarea deplină a obligațiilor, care decurg din ratificarea Convenției, iar, pe de altă parte, existența unei practici negative, care nu permite respectarea deplină a dreptului la viață.

Începânddin 1997, anul ratificării CEDO de către RM și până în prezent au fost pronunțate 19 hotărâri ca urmare a examinării cererilor reclamanților, care au invocat violarea art. 2. În 15 hotărâri a fost constată încălcarea art. 2 de către RM. Dintre aceste încălcări, în 11 cauze a fost constată violarea dreptului la viața sub aspect procesual, iar în cele 3 cauze încălcarea art. 2 în substanța. În plus, menționăm creșterea numărului hotărârilor de constatare încălcărilor dreptului la viața sub aspect procedural în anul 2021.

Decesul cauzat de acțiunile autorităților, care reprezintă încălcarea art. 2 sub aspect material a fost constatat în cauze *Cantaragiu* nr. 13013/11 din 2020, *Ghimp şi alţii* nr. 32520/09 din 2012, *Timuş şi Ţaruş* din 2014

nr. 70077/11. Printre încălcări se numără: decesul survenit în urma maltratării, vătămări corporale grave cauzate persoanei aflate în custodia statului, soldate cu deces, neinvestigarea eficientă a decesului și achitarea celor trei presupuși asasini (*Ghimp şi alţii*2012c. RM), împușcarea persoanei, care nu a fost bănuită în comiterea infracțiunii de către polițiști, încetarea și reluarea procesului penal de mai multe ori, neprezentarea probelor pentru susţinerea necesităţii utilizării forţei letale, prezența discrepanţelor majore între versiunea evenimentelor prezentată de Guvern şi probele din dosar, neplanificarea riguroasă a acțiunilor de reținere (*Timuş şi Ţaruş*2014c. RM), maltratarea reclamantului și a fratelui acestuia în timpul detenției lor, ceea ce s-a soldat cu decesul fraterluiacestuia, autoritățile responsabile pentru decesul fratelui reclamantului în timpul detenției, în urma violenței la care acesta fusese supus, investigația defectuoasă a decesului, fiind pornit procesul penal pe motivul malpraxisului, starea bună a sănătății în momentul luării în custodie de către poliție, care duce la aplicarea prezumției puternice cu privire la faptul că decesul a rezultat din acțiunile autorităților (*Cantaragiu* 2020c. RM).

Investigarea lipsită de efectivitate a decesului persoanei reprezintă încălcarea art. 2 sub aspect procesual. Aceasta a fost constată în următoarele cauze: *Railean* nr. 23401/04 din 2010, *Iorga*nr. 12219/05 din 2010, *Anuşca* nr. 24034/07 din 2010, *Eduard Popa* nr. 17008/07 din 2013, *Vasîlca*nr. 69527/10 din 2014, *Veronica Ciobanu*nr. 69829/11 din 2021, *Scripnic* nr. 63789/13 din 2021, *Tomac*nr. 4936/12 din 2021, *Ciobanu* nr. 62578/09 din 2015, *Velesco* nr. 53918/11 din 2021, *Lari* nr. 37847/13 din 2015. CtEDO a constat următoarele încălcări: omisiunea autorităților de investigare în termen rezonabil a decesului, reluarea urmăririi penale de mai multe ori, impunitatea ofițerului de poliție, pornirea urmăririi penale peste 9 zile după comiterea accidentului rutier, neidentificarea persoanei vinovate, tergiversarea investigației (*Railean* 2010 c. RM), decesul persoanei în timpul efectuării serviciului militar, lipsa unei investigaţii efective a decesului, refuzul autorităţilor naţionale de a permite victimei accesul la materialele dosarului penal, refuzul de a recunoaşte calitatea procesuală a mamei persoanei decedate, respingerea solicitării exhumării (*Iorga, Anuşca* 2010 c. RM), punerea vieții reclamantului în pericol, acesta după maltratare de către colaboratorii de poliţie fiind lăsat să petreacă două nopţi afară la temperaturi joase, ceea ce a determinat consecinţe grave pentru sănătatea acestuia, urmărirea penală a fost

pornită peste 2 luni de la maltratarea reclamantului, ofiţerii de urmărire penală nu au stabilit dacă colaboratorii de poliție au condus un autoturism de culoare roşie indicat de victima, nu fost identificat șoferul care a condus autoturismul, nu s-a efectuat prezentarea spre recunoaştere a pretinşilor agresori sau confruntarea dintre reclamant şi martori, investigarea ineficientă a maltratărilor, care a pus viața victimei în pericol (*Eduard Popa* 2013 c. RM), neinvestigarea sinuciderii minorului de 17 ani, care a căzut din balcon,neînceperea urmăririi penale pe motiv de lipsă a faptei care face obiectul infracţiunii, reluarea urmăririi penale de mai multe ori, tergiversarea investigaţiei, omisiunea de a examina anumite dovezi invocate de către reclamantă, implicarea foarte limitată a reclamantei în investigaţia cazului, ancheta nu a fost una „efectivă" (*Vasîlca* 2014c. RM), efectuarea urmăririi penale, care nu corespunde exigenţelor Convenţiei, neîndeplinirea de către autorități a acțiunilor pentru elucidarea circumstanţele cauzei şi descoperirea adevărul, reclamanta nu au fost implicată în acţiunile de urmărire penală, nu au fost identificați toţi martorii, procurorul a respins declaraţiile concludente ale martorilor (*Ciobanu* 2015 c. RM), ancheta efectuată de către autorități din cauza morții copilului nou-născut nu a fost una eficientă, medicul a fost obligat să repare prejudiciile cauzate, însă valoarea prejudiciului moral nu a fost una rezonabilă, procedura civilă inițiată de către reclamanți nu a îndeplinit cerința procedurală privind acordarea unei compensații corespunzătoare (*Scripnic* 2021), investigarea insuficientă a decesului violent, fiind prezente vânătăi pe corpul persoanei strangulate, refuzul repetat de inițiere a urmăririi penale, efectuarea măsurilor de investigație incomplete, imposibilitatea contestării deciziei (*Tomac* 2021c. RM), indisponibilitatearemediului civil,investigațiile nu au oferit în termeni concreți o clarificare dacă copii pe plaja au fost supravegheați adecvat, investigație nu a fost una minuțioasă (*Veronica Ciobanu* 2021c. RM), interogarea reclamantei în calitate de martor, fără acordarea drepturilor depline în calitate de reprezentant al victimei, nu s-a stabilit dacă teoria sinuciderii era prioritară față de celelalte teorii, amânările inexplicabile, tergiversarea investigației (*Velesco* 2021c. RM), neinvestigarea decesului fiicei în circumstanţe suspecte, defuncta având semne de abuz sexual, investigaţia pornită după patru luni de la moartea fiicei, nu și-a dovedit eficacitatea, a durat paisprezece ani, cu întreruperi, ancheta fiind superficială şi incompletă, neimplicarea reclamantei în procedurile penale (*Lari* 2015c. RM).

Dreptul la viață este un drept fundamental, garantarea și asigurarea căruia implică necesitatea respectării de către state a obligațiilor pozitive, care se manifestă prin crearea unui sistem al organelor de ocrotire a normelor de drept responsabile pentru investirea promptă și eficientă a cazurilor de deces, cât și a obligațiilor negative care stipulează necesitatea abținerii autorităților statale de la acțiunile, ce pot determina moartea unor persoane.

Tindem să menționăm faptul că apărarea dreptului la viață trebuie să fie prioritară pentru state, însă, cu părere de rău, în prezent în practica judiciară a RM se atestă schimbări negative. În special, subliniem majorarea numărului cazurilor de nerespectare art. 2 sub aspect procedural. Această tendință arată neefectuarea acțiunilor îndreptate spre investigarea promptă a deceselor în cadrul urmăririi penale efective, mai ales în cazul unor decese în circumstanțe suspecte.

Considerăm că colaboratorii organelor de drept trebuie să fie atenționați referitor la necesitatea respectării termenului rezonabil de efectuare a acțiunilor de urmăriri penală

Referințe:

1. POALELUNGI M., SÂRCUD., GRIMALSCHI L. [et al.]. *Convenţia Europeană a drepturilor omului: Comentariu asupra hotărârilor Curţii Europene a drepturilor omului versus Republica Moldova: Concluzii şi recomandări,* Chişinău, 2017 ÎS FEP "Tipografia Centrală" p.32
2. ВАСИЛЬЕВА, М. А. *Право на жизнь и правовой статус эмбриона* / М. А. Васильева. Молодойученый. 2017. № 33 (167). с. 24-27. https://moluch.ru/archive/167/45389/
3. Convenţia europeană a Drepturilor Omului amendată de Protocoalele nr. 11, 14 şi 15, completată de Protocolul adiţional şi de Protocoalele nr. 4, 6, 7, 12, 13 şi 16https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf

Recomandat
Olga DORUL, dr. conf. univ.